یادداشت

مسئولیت اجتماعی کارکنان دولت

سیدحمید کلانتری
رئیس انجمن بهره‌وری ایران

در شرایط بسیار حساس و عجیبی از تاریخ به سر می‌بریم؛ ویروس و بیماری ناشی از کرونا یا کووید ۱۹ عالمگیر شده و همه دولت‌ها و ملت‌ها را درگیر خود کرده است. تهدیدات وسیعی در حوزه سلامت، بی‌کاری، فقر و سختی‌های معیشتی و تبعات اجتماعی آنها را به همراه خواهد داشت. دولت و به‌ویژه وزارت بهداشت تا سر حد توان خود تلاش‌های لازم را دنبال کرده‌اند. اما دولت در حوزه کنترل حضور جمعیت در سفرها و شهرها و ادارات و اصناف می‌توانست و می‌تواند قاطع‌تر و مؤثرتر عمل کند تا آسیب‌پذیری جامعه کمتر شود. بسته‌های حمایتی دولت برای اقشار ضعیف، خانواده‌های بی‌سرپرست، نیروهای خدماتی و روزمزد، مشاغل خانگی، واحدهای خرد و کوچک هرچند مفید و ارزشمند است. ولی قطعا کافی نیست؛ البته واقفیم که وضع اقتصاد دولت به‌دلایل متعدد ازجمله تحریم‌ها شرایط مطلوب و قابل قبولی نداشته و شرایط تحمیلی کرونا بر اقتصاد، اشتغال و کسب‌وکار مشکلات را مضاعف کرده است و به نظر می‌رسد آثار و تبعات این مشکلات ماه‌ها و شاید در کل سال ۱۳۹۹ ادامه داشته باشد.

در این شرایط در کنار اقدامات دولت و دستگاه‌های اجرائی و خدمات مؤسسات خیریه و نهادهای مردمی و گروه‌های داوطلب به نظر می‌رسد با توجه به جمعیت چند میلیونی کارکنان و حقوق‌بگیران در سطوح مختلف از مدیران ارشد تا مدیران میانی و کارمندان ساده و کارشناسان تا دانشگاهیان و فرهنگیان غیر از تلاش صادقانه و مسئولانه در ارائه خدمت سریع و اثربخش به مردم، هر یک مسئولیت فردی منحصر نیز به عهده دارند که به عنوان یک انسان و مسلمان مسئول و یک شهروند و هموطن نسبت به سرنوشت صدها هزار کارگر و نیروی شرکتی و خدماتی و دست‌فروش یا زنان سرپرست خانوار بی‌کارشده که دیگر دریافتی ندارند و برای تأمین مایحتاج غذایی و زندگی روزمره‌شان دچار عسر و حرج یا تنگدستی شده‌اند، نباید بی‌تفاوت باشند.

در این راستا به نظر می‌رسد کارکنان شریف و خدوم دولت باید خود پیش‌قدم شوند و در هر وزارتخانه و سازمان و اداره کمیته ویژه‌ای برای برنامه‌ریزی و رسیدگی به افراد نیازمند محیط و شهر و اداره خود تشکیل دهند و با اعلام آمادگی برای کسر درصدی از حقوق و مزایای ماهانه که میزان آن ۲۰ درصد کمتر نباشد، طرح هر کارمند یک خیمه را به اجرا بگذارند. به نظر می‌رسد با این اقدام به‌طور میانگین حدود یک میلیون تومان بتوان ماهانه به افرادی که بعد از کرونا به جمعیت بی‌کاران نیازمند مستمری اضافه شده‌اند، کمک کرد و آنها را به نحو آبرومندانه‌ای از دغدغه حداقل معاش نجات داد و کمک‌کننده‌ای نباید نگران باشند که خودم و خانواده‌ام دچار مشکل خواهیم شد؛ قطعا این‌طور نخواهد شد. چراکه اولا متأثر از شرایط پیش‌آمده از بیماری کرونا بخشی از هزینه‌های جانبی زندگی در حوزه سفر، تفریحات، ورزش، آیاب و ذهاب، پوشاک و... کم می‌شود یا می‌توان صرفه‌جویی کرد و بدون اینکه در زندگی شما و خانواده‌تان خللی ایجاد کند، مشکل یک خانواده مساتحل را حل کرد. ثانیا براساس آنچه از قرآن آموخته‌ایم به انفاق‌های مالی به نیازمندان خداوند رحمان کمک‌های بسیار بهتری برای شما خواهد داشت و نیکی ایجاد می‌کند و همه به ابر این باوریم که شکر نعمت، نعمتت افزون کند و این اقدام شکرانه‌ای است برای سلامتی خود و خانواده‌مان. در ضمن این طرح ان‌شاءالله با یک تحمل شش ماهه تا یک سال به نتیجه خواهد رسید و چه‌بسا در طول مسیر مشاهد جدیدی برای افراد کشور ما تدبر مسئولان و تعدیل مشکلات تحریم به لطف خداوند تأمین شود.

البته شرط توفیق این طرح این است که ابتدا بزرگان هر مجموعه پیش‌قدم شوند؛ وزرا، معاونان وزرا، رؤسای سازمان‌ها، استانداران، مدیران کل وزارتخانه‌ها در ستادها و استان‌ها شایسته است کم‌اول و با برداشت تا به حول و قوه الهی نمایندگی از جامعه، نوع‌دوستی، نیک‌اندیشی، نیکوکاری و همبستگی ملی در جامعه رقم بخورد.

خبر

کاهش ۱۲ هزار تومانی قیمت گوشت گوسفندی

رئیس اتحادیه گوشت گوسفندی از کاهش ۱۲ هزار تومانی قیمت این گوشت در بازار خبر داد و گفت: قیمت هر کیلوگرم شقه بدون دنبه برای مصرف‌کننده نهایی، ۱۱۰ هزار تومان است.

علی‌اصغر ملکی در گفت‌وگو با مهر با اشاره به آخرین وضعیت بازار گوشت گوسفندی گفت: تقاضا برای گوشت گوسفندی به‌شدت کاهش یافته؛ اما عرضه وجود دارد و همین مسئله باعث رکود و بی‌رونقی بازار شده است.

او با بیان اینکه قیمت گوشت گوسفندی، نسبت به ایام قبل از عید بین ۱۰ تا ۱۲ هزار تومان کاهش یافته است، افزود: هم‌اکنون قیمت هر کیلوگرم شقه بدون دنبه برای مغازه‌داران بین ۹۷ تا ۹۸ هزار تومان و برای مصرف‌کنندگان نهایی، ۱۱۰ هزار تومان است.

ملکی درباره قاچاق دام از کشور توضیح داد: به‌دلیل شیوع کرونا و به‌شدت مرزها، قاچاق متوقف شده و دامی از کشور خارج نمی‌شود. وی درباره اینکه برای واردهای آینده چه شرایطی را پیش‌بینی می‌کنید، افزود: آخر ماه جاری به‌دلیل قیمت کمی احتمالی باید مبارک رمضان قرار می‌گیریم، احتمال دارد قیمت کمی افزایش یابد.

مرغ و گوشت قرمز در ماه رمضان گران نمی‌شود

مدیرعامل شرکت پشتیبانی امور دام گفت: به‌دلیل تولید و ذخیره زیاد، قیمت مرغ و گوشت قرمز در ماه مبارک رمضان از نرخ مصوب بالاتر نخواهد رفت.

بر گزارش وزارت جهاد کشاورزی، حسن عباسی‌معروفان تأکید کرد: مردم برای خرید گوشت و مرغ عجله نکنند؛ چراکه تا آخر سال افزایش قیمتی در این حوزه وجود نخواهد داشت.

او با بیان اینکه دولت ساخت به‌کوبای حمایت کند که کمبودی در بازار ایجاد نشود، افزود: گوشت مرغ و گوشت قرمز به میزان کافی و با قیمت مناسب در بازار موجود است و در هر ساعتی از شبانه‌روز در فروشگاه‌های مرغ و گوشت تازه و منجمد با قیمت مصوب وجود دارد و در دسترس همگان است.

مدیرعامل شرکت پشتیبانی امور دام با اشاره به اینکه با توجه به شرایط موجود نباید بگذاریم تولیدکنندگان متضرر شوند، گفت: مرغ را از مرغداری‌ها با قیمت مصوب خریداری می‌کنیم و تا اطلاع ثانوی این خرید ادامه خواهد داشت تا زمانی که مرغ مازاد در بازار وجود داشته باشد. خرید تضمینی ادامه دارد.

عکس: ابوالفضل عرب‌هوادی میزان

یک کارشناس کار بحران بی‌کاری بعد از کرونا را تحلیل کرد

بی‌کاری ۶۰۰ هزار کارگر رسمی در ۲۰ روز

شرق، کاهش اشتغال در بسیاری از کشورهای جهان در یک مقیاس بزرگ و بی‌سابقه شروع شده. از آذرماه سال پیش و از ووهان چین تا امروز که همچنان به ایستگاه پایانی نرسیده و بقای ویروس کرونا در جهان، بقای اقتصاد و سلامت میلیون‌ها کارگر را در وضعیت قرمز قرار داده است. سازمان بین‌المللی کار از بی‌کارشدن ۱۹۵ میلیون کارگر در سه‌ماهه دوم سال ۲۰۲۰ خبر داده و وضعیت اشتغال در ایران هم حالا شکننده‌تر از قبل شده است. بروز آنی آثار اقتصادی شیوع ویروس کرونا در ایران آهنگ شتاب تندتری نسبت به کشورهای دیگر داشته، همچنان که آمار استخراجی یک کارشناس حوزه کار و بیمه نشان می‌دهد، از ۲۵ اسفند تا نیمه دوم فروردین. در همین بازه زمانی کوتاه‌مدت ۶۰۰ هزار کارگر رسمی از کار بی‌کار شده و حالا درصف دریافت بیمه بی‌کاری هستند (فقط در استان تهران حدود ۸۷ هزار نفر گزارش شده و در استان‌های دیگر هم آمار ثبت‌نامی‌ها به‌طور میانگین بالای ۱۰ هزار نفر است)؛ مقرری‌ای که باتوجه به کسری صندوق‌های بیمه‌کار معلوم نیست به چند نفر آنها تعلق بگیرد. فرشاد اسماعیلی، معتقد است اگرچه ویروس کرونا در سطح جهانی یک بحران سلامت عمومی تلقی می‌شود اما تبعات گسترده اقتصادی آن در بازه زمانی کوتاهی ماهیت آن را تغییر داده و جهان را با یک بحران تماما اقتصادی روبه‌رو خواهد کرد و کشورهای جهان به خصوص ایران با یک جهش بی‌سابقه در حوزه بی‌کاری مواجه می‌شوند. در این گزارش با استناد به گزارش سازمان بین‌المللی کار و وضعیت اشتغال جهان بعد از کرونا را بررسی و در گفت‌وگو با فرشاد اسماعیلی، کارشناس حوزه کار و بیمه بحران کرونا در حوزه بی‌کاری در ایران را ترسیم کرده‌ایم؛ به گفته او اگر سیاست‌های حمایتی دولت در حد فعلی باقی بماند و بسته‌های حمایتی فراگیری در حوزه اشتغال تنظیم و اجرا نشود، احسال باید منتظر لشکر میلیونی بی‌کاران در اقتصاد ایران بود.

۸۱ درصد از نیروی کار جهان در خطر

سازمان بین‌المللی کار می‌گوید، بی‌کاری جهانی ۲۵ میلیون نفر افزایش خواهد یافت. تعطیلی‌های کامل یا جزئی مشاغل درحال‌حاضر تقریبا ۲.۷ میلیارد کارگر را تحت تاثیر قرار می‌دهد که این تعداد ۸۱ درصد از نیروی کار جهان را شامل می‌شود. در وضعیت فعلی، گسب‌وکارها در تعدادی از بخش‌های اقتصادی با ضررهای فاجعه‌بار روبه‌رو هستند که مخصوصا در میان شرکت‌های کوچک‌تر عملیات و توان مالی آنها را تهدید می‌کند. این در حالی است که میلیون‌ها کارگر از نبود درآمد و تعدیل‌ها آسیب می‌بینند. تاثیر ویروس کرونا بر فعالیت‌های درآمدزا به‌ویژه بر کارگران اصیل‌نشده و آسیب‌پذیرترین گروه‌ها در اقتصاد غیررسمی بسیار ناخوشایند است. کاهش اشتغال در بسیاری از کشورها در یک مقیاس بزرگ و بی‌سابقه شروع شده است. در نبود سایر داده‌ها، تغییرات در ساعات کاری که تعدیل و سایر کاهش‌های موقتی در زمان کار را بازتاب می‌دهد، تصویر واضح‌تری را از واقعیت دردناک وضعیت بازار کار فعلی ارائه می‌دهد. برآوردهای جدید جهانی سازمان بین‌المللی کار نشان می‌دهد که ساعات کاری در سه ماهه دوم سال ۲۰۲۰ تا ۶.۷ درصد کاهش می‌یابد که معادل ۱۹۵ میلیون کارگر تمام‌وقت است. شمار نهایی سالانه ازدست‌دادن شغل در سال ۲۰۲۰ در تحولات همه‌گیری و اقدامات ایجادکرفته برای کاهش تاثیرات آن بسیار وابسته است.

سازمان بین‌المللی کار تخمین می‌زند که ۱.۲۵ میلیارد کارگر (۳۸ درصد از نیروی کار جهان) در بخش‌هایی شاغل شده‌اند که در حال حاضر با کاهش شدید در تولید و ریسک بالای تعدیل نیروی کار روبه‌رو هستند. بخش‌های اصلی شامل تمام‌کسب‌وکار خرده‌فروشی، خدمات اسکان و غذا و تولید است. به‌طور ویژه در کشورهای با درآمد پایین و متوسط، بخش‌هایی که شدیدا خوشه خوردنده کارگران زیادی را در بخش‌های غیررسمی و با دسترسی محدود به خدمات بهداشتی و حمایت اجتماعی به خود اختصاص داده‌اند. بدون اقدامات سیاستی مناسب، کارگران درمعرض ریسک بالای فقر خواهند بود و چالش بیشتری را در بازیابی معیشت خود در دوره بهبود تجربه خواهند کرد.

مؤسسه تأمین اجتماعی هم در گزارش خود درباره بحران بی‌کاری بعد از کرونا آورده است که درحقیقت مهم نیست در کجای جهان و درکدام بخش، این بحران تأثیر زیادی بر نیروی کار دنیا می‌گذارد. واکنش‌های سیاستی باید به منظور حمایت از معیشت و کسب‌وکارهای آسیب‌پذیر از نظر اقتصادی کمک فوری را به کارگران و شرکت‌ها مخصوصا در بخش‌هایی که شدیدا ضربه خورده‌اند و کشورهای درحال توسعه برسانند و پس از کنترل بیماری همه‌گیر، وضعیت را برای بهبودی فوری و بر از شغل تضمین کنند. باید از منابع عمومی محدود برای تشویق شرکت‌ها به حفظ یا ایجاد شغل استفاده کرد.

بحران کووید ۱۹ از طریق ایجاد اختلال اقتصادی گسترده نیروی کار جهانی ۳.۳ میلیاردی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. کاهش‌های حاد و غیرقابل پیش‌بینی در فعالیت اقتصادی باعث کاهش چشمگیر اشتغال، از نظر تعداد مشاغل و مجموع ساعات کار می‌شود. فعالیت اقتصادی در کل بخش‌ها در بسیاری از کشورها شدیدا محدود و منجر به کاهش شدید جریان درآمد برای بسیاری از مشاغل شده است. با افزایش تعطیلی کامل و جزئی اعمال‌شده که عملیات تجاری و تحرک اکثر کارگران را محدود می‌کند، کار برای عده زیادی محدود شده است و عده‌ای دیگر تغییرات بسیار چشمگیری را در روش کاری خود مشاهده کرده‌اند. مداخلات شدیدا بسیاری از فعالیت‌های بخش خدمات (خدمات غذایی و اسکان، کسب‌وکار خرده‌فروشی و...) را تحت تاثیر قرار داده‌اند. در حالی که تولید با احتلال در زنجیره عرضه (به عنوان مثال، بخش اتومبیل) و کاهش حاد در تقاضا برای کالا روبه‌رو شده است.

سازمان بین‌المللی کار می‌گوید تاثیرات کووید۱۹ از اشتغال عمیق، فراگیر و بی‌سابقه است. تعطیلی اشتغال به‌طور معمول با تاخیر از رکود اقتصادی تبعیت می‌کند (به‌عنوان مثال، افزایش میزان بی‌کاری را به‌دنبال بحران اقتصادی سال ۲۰۰۹ نگاه کنید). در بحران فعلی، بی‌کاری مستقیما تحت تاثیر نتیجه تعطیلی‌ها و سایر اقدامات و با دامنه بیشتری از حالت پیش‌بینی‌شده در لحظه شروع همه‌گیری (از جمله زمانی‌که اولین گزارش رصد سازمان بین‌المللی کار آماده شد) قرار گرفته است. به این دلیل، گزارش رصد برآوردهای جهانی، منطقه و بخش جدیدی را ارائه می‌دهد که هدف آن نشان‌دادن تاثیر این بحران (مخصوصا از نظر تاثیرات اقدامات مهارکننده) در حال حاضر است. با وجود این، عدم اطمینان از تحولات بعدی این بحران دلالت بر آن دارد که این برآوردهای به‌روزشده بهترین نمایش ممکن از اثرات کنونی همه‌گیری بر بازارهای کار براساس داده‌های موجود هستند.

افزایش نهایی بی‌کاری جهانی در ۲۰۲۰ اساسا به سرعت بهبود اقتصاد در نیمه دوم سال و میزان مؤثربودن اقدامات سیاستی درجهت افزایش تقاضای کار بستگی خواهد داشت. هم‌ان‌طورکه مشخص است، ریسک بالایی وجود دارد که افزایش نرخ بی‌کاری جهانی در انتهای سال ۲۰۲۰ بسیار بالاتر از تصور اولیه ۲۵ میلیون در اولین گزارش رصد سازمان بین‌المللی کار خواهد بود. احتمالا کاهش تولید برای بسیاری از شرکت‌ها مخرب و دارای اثر طولانی‌مدت خواهد بود، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه که فضای مالی برای تحریک اقتصادی محدود است.

کار رو به سقوط

کووید ۱۹ از طریق اختلال گسترده اقتصادی و تاثیر آن بر ساعات کار، بر نیروی کار ۳.۳ میلیاردی در جهان تاثیر گذاشته است. با این حال، شوک وارد‌شده به بازار کار یکدست نیست و بخش‌های خاصی لطمه رکود فعالیت اقتصادی را بسیار بیشتر تحمل می‌کنند.

بخش‌هایی که از نظر سازمان بین‌المللی کار بیشتر در معرض خطر هستند، شامل این موارد می‌شود. بسیاری از بخش‌هایی که عنوان در حال کار هستند، مخصوصا کارکران بخش بهداشت، در خط مقدم با این ویروس می‌جنگند و اطمینان می‌دهند که نیازهای اولیه افراد ازجمله کارگران شاغل در بخش خدمات‌وقل، کشاورزی و خدمات ضروری عمومی برآورده می‌شود.

در کل جهان، ۱۳۶ میلیون نیروی کار در بخش سلامت انسان و فعالیت‌های اجتماعی وجود دارد؛ ازجمله پرستاران، پزشکان، سایر کارکران بهداشت و کارکران پشتیبان و کارکران قسمت لباسشویی و تمیزکاری که بسیار در معرض ابتلا به کووید۱۹ در محل کار قرار دارند. تقریبا ۷۰ درصد از مشاغل در این بخش به‌عهده زنان است.

باتوجه به این ارزیابی، می‌توان تعدادی از بخش‌های اقتصادی اصلی را شناسایی کرد که از افت شدید تولید رنج می‌برند، از جمله خدمات اسکان و غذا، تولید، خرده‌فروشی و عمده‌فروشی، املاک و مستغلات و فعالیت‌های تجاری. این بخش‌ها نیازمند افراد زیادی هستند و میلیون‌ها کارگر کم‌درآمد و غیرماهر را به‌ویژه در زمینه خدمات اسکان و غذا و خرده‌فروشی استخدام می‌کنند. معمولا ریسک‌های اقتصادی برای کارگران این بخش‌ها تحمل‌ناپذیر و سخت است.

خرده‌فروش‌ها و عمده‌فروش‌ها در صف اول ضرر

در میان بخش‌هایی که بیشترین تاثیرات را از کرونا گرفته‌اند، بخش کسب‌وکار خرده‌فروشی و عمده‌فروشی بیشترین سهم کارگران را نشان می‌دهد؛ کارگرانی که حقوق کم دریافت می‌کنند و تحت حمایت نیستند. این گروه ۲۸۰ میلیون، شامل صندوق‌داران، سهام‌داران، مغازه‌داران و کارگران مشاغل مرتبط است.

بخش خدمات اسکان و غذا با ۱۴۴ میلیون کارگر نیز شدیدا تحت تاثیر قرار می‌گیرد. این بخش تقریبا با تعطیلی کامل در بعضی از کشورها و شیب تند کاهش تقاضا در شرایط ادامه فعالیت مواجه است. بیش از نیمی از این کارگران را زنان تشکیل می‌دهند.

بخش تولید که ۶۴۳ میلیون کارگر را استخدام می‌کند، در بعضی از بخش‌ها ضربه شدید می‌بیند، زیرا به کارگران گفته می‌شود در خانه بمانند. کارخانه‌ها تعطیل می‌شوند و زنجیره عرضه جهانی تا مدتی متوقف می‌شود. اقدامات قرنطینه، تعطیلی مغازه‌های خرده‌فروشی، لغو سفارشات و کاهش حقوق در صنایع اصلی مانند اتومبیل و منسوجات، پوشاک، چرم و کفش سرکوب تقاضا به حساب می‌آید.

حمل‌ونقل، انبار و صنعت ارتباط ۲۰۴ میلیون شغل را در سراسر جهان تشکیل می‌دهند که شامل خلبانان خطوط هوایی و همه کمتنی، رانندگان، کارگران بندر و سایر کارگران تحویل و همچنین کارگران انبارها می‌شود که از زنجیره عرضه جهانی و حمل‌ونقل محافظت می‌کنند. درحالی‌که بعضی از این کارگران به‌طور منفی متاثر می‌شوند (مانند کارگران صنعت هوایی)، بقیه کارگران به رفع تقاضای زیاد خرده‌فروشی آنلاین ادامه می‌دهند.

اگرچه فعلا تاثیر اقتصادی روی بخش کشاورزی به عنوان بزرگ‌ترین بخش در کشورهای درحال توسعه دیده نشده است، ریسک ناامنی غذایی به‌خاطر اقدامات مهارکننده ازجمله بستن مرزها در حال پیدایش است. با گذشت زمان، کارگران این بخش ممکن است به‌طور فزاینده تحت تاثیر قرار گیرند. محصولات اگر این ویروس در بخش‌های روستایی منتشر شود.

از نظر تفاوت‌های ناحیه‌ای، سهم استخدام در بخش‌های در معرض خطر از ۲۶.۴ درصد در آفریقا تا ۴۰.۳ درصد در قاره‌های آمریکای شمالی، مرکزی و جنوبی متغیر است. با این حال، مناطق دیگر دارای سهم غیررسمی بالاتری هستند، به‌ویژه در آفریقا که سطح حمایت اجتماعی در آن پایین‌تر است. اگرچه هنوز میزان مرگ‌ومیزان ناشی از کووید۱۹ در این نواحی زیاد نیست، این ویروس در حال حاضر در شماری از کشورهای در حال توسعه به سرعت در حال پخش است، ممکن است به‌طور فزاینده تحت تاثیر قرار گیرند. محصولات اگر این ویروس در بخش‌های روستایی منتشر شود.

یک کارشناس حوزه کار در تحلیل بحران بی‌کاری در ایران بعد از کرونا:

بروز آمار میلیونی بی‌کاری کارگران رسمی

همان‌طور که در گزارش سازمان جهانی کار آمده است، گرچه این بحران، یک بحران در سلامت عمومی تعلق مطرح می‌شود؛ اما قطعا تبعات اقتصادی آن باعث تغییر شکل این بحران شده و بعد از فروکش‌کردن بحران سلامت به یک بحران تمامیا اقتصادی تبدیل می‌شود. عمده تاثیر اقتصادی آن هم روی بحث اشتغال بوده و کشورهای جهان، به‌ویژه ایران با چهش‌های بی‌سابقه‌ای در حوزه بی‌کاری مواجه خواهند شد. فرشاد اسماعیلی، کارشناس حوزه کار و بیمه با استناد به آمارهای استخراجی پیش‌بینی می‌کند اگر روند فعلی آمار میلیونی بی‌کاری ادامه پیدا کند و برنامه حمایتی فراگیری اجرا نشود، در حوزه اشتغال شاهد آمار میلیونی بی‌کاری در بازه زمانی ۲۰روزه خواهیم بود. همچنان که در بازه زمانی ۲۰روزه فقط در تهران نزدیک به ۲۵ هزار نفر از کارگران رسمی برای دریافت بیمه بی‌کاری ثبت‌نام کردند. طرح هر کارمند یک خیمه نیز برای بی‌کاری، افرادی که آسیب‌پذیرتر هستند، اشتغال متزلزلی دارند و وضعیت بیمه‌ای آنها ناپایدارتر است، در معرض تهدیدی مضاعف قرار می‌گیرند؛ به‌طوری‌که وضعیت درآمدی آنها قطعا با حملات جدی‌تر به‌ویژه روبه‌رو خواهد شد.

این پژوهشگر حوزه کار و بیمه، با دست‌زدن به وضعیت بیمه‌شده‌ها و کارهای رسمی و غیررسمی و با تاکید بر افرادی که وضعیت اشتغال ناپایدارتری دارند و با تکاهی به آمار استخراجی نشان می‌دهد این افراد تا قبل از شیوع ویروس کرونا در چه وضعیت اشتغالی به سر می‌بردند؛ و این شرایط چگونه ناپایداری اشتغال را برای آنها مضاعف می‌کند.

فرشاد اسماعیلی در توضیح بیمه‌شدگان رسمی (بیمه‌شدگانی که به‌عنوان کارگران اقتصاد رسمی شناخته می‌شوند) بازار رسمی آنها را به دو دسته تقسیم می‌کند و می‌گوید: دسته اول بیمه‌شدگانی هستند که در وضعیت فعلی که با موج بی‌کاری همراه است، می‌توانند از بیمه بی‌کاری استفاده کنند و دسته دوم افرادی هستند که با اینکه در نظام مشارکت بیمه‌ای سهم بیمه پرداخت می‌کنند؛ اما مطابق قوانین و مقررات نمی‌توانند از بیمه بی‌کاری بهره‌مند شوند. بحث این است که کدام دسته‌های شغلی را شامل می‌شود و آنها از قبل چه وضعیت شغلی‌ای داشتند و اکنون در بحران کرونا چه وضعیتی از نظر اشتغال ممکن است برای آنها پیش بیاید. بعد سراغ توضیح وضعیت کارگران دیگری می‌رویم که حتی مشمول هیچ‌گونه از مزایای بیمه‌ای اعم از بیمه بی‌کاری نیستند و اساسا از دایره آمار بیمه‌ای حذف شده‌اند.

او ادامه می‌دهد: تعدادی از بیمه‌شدگان هستند که طبق قانون مشمول بیمه بی‌کاری نمی‌شوند. کارگران انواع خارجی، قالی‌بافان، رانندگان حمل‌ونقل شهری، کارگران ساختمانی و مشاغل آزاد که عمدتا زنان هستند، جزء این افراد هستند. طبق آمار و ارقام سازمان تامین اجتماعی (آخرین آمار اعلامی مربوط به سال ۹۷ است)، از سال ۹۳ تا سال ۹۷، به‌عنوان مثال وضعیت بیمه‌ای رانندگان حمل‌ونقل شهری به‌عنوان بیمه‌شدگان خود به این شکل است که در سال ۹۳ تعداد بیمه‌شدگان این گروه شغلی، یک میلیون و ۹۵ هزار و ۵۲۴ مورد بوده و این در سال‌های بعد روند کاهشی داشته؛ تا سال ۹۷ که به ۹۴۲ هزار و ۲۰ نفر رسیده است. یک سال بعد از روی‌کارآمدن دولت حسن روحانی، در سال ۹۳ تعداد بیمه‌شدگان بازیر ۵هزار و ۲۶۲ نفر بوده؛ ولی در سال ۹۷ تعداد کل بیمه‌شدگان گروه شغلی بازیری به حدود ۴۶هزار و ۳۱ نفر کاهش پیدا کرده است. دیگر افراد بیمه‌شده با بفزده نیز کوچک‌تر از قبل شده‌اند؛ به‌طوری‌که در سال ۹۳ حدود ۵۱۷هزار و ۹۶۳ بافنده تحت پوشش بیمه بوده‌اند و با کاهش هرساله، تعداد آنها به ۳۲۰هزار و ۳۲۵ نفر در سال ۹۷ رسیده است. اینها نمونه‌هایی از کارگران بیمه‌شده خاص هستند که از یک نظر تعداد افراد تحت پوشش آنها کاهش یافته‌اند، به این معنا که تعداد کمتری از آنها از مزایای بیمه‌ای برخوردار هستند. جالب است که اگر همین تعداد بیمه‌شده خاص را به تفکیک جنسیت، در نظر بگیریم، روند کاهشی داشته است؛ یعنی در سال ۹۳، حدود ۸۳۹ هزار زن در میان این بیمه‌شدگان خاص بوده‌اند و در سال ۹۷ تعداد زنان بیمه‌شده خاص به حدود ۴۳۹ هزار نفر رسیده است. این آمار به ما نشان می‌دهد تعداد افرادی که بیمه‌شده خاص هستند، در سال‌های اخیر به‌شدت کمتر از قبل شده و از مزایای بیمه‌ای محروم مانده‌اند.

به گفته اسماعیلی اگر به‌سراغ آمار بی‌کاری زنان در این گروه‌های شغلی برویم، آمارها حامل پیام‌های روشنی از سخت‌شدن شرایط اقتصادی آنها است. به‌ویژه در کشورهای ILO هم آمده بود. درحال‌حاضر زنان وضعیت اشتغالی متزلزل‌تری دارند.

او توضیح می‌دهد: اگر مرغ‌بکیران بیمه بی‌کاری زنان در سال ۹۳ را نگاه کنیم، ۲۰ هزار و ۹۲۳ زن و در سال ۹۷ حدود ۲۵هزار و ۶۹۲ زن، در سال ۹۵ حدود ۴۹ هزار و ۳۰۳ زن، در سال ۹۶ حدود ۵۶ هزار و ۵۶۵ زن و در سال ۹۷ حدود ۶۴ هزار و ۵۲۶ زن مقرری بیمه بی‌کاری دریافت می‌کردند. این آمار نشان می‌دهد تعداد کارگران رسمی زن بیمه‌شده از سال ۹۳ تا ۹۷ افزایش پیدا کرده و این را در کنار این قرار بدهید که تعداد بیمه‌شده‌های زنان بیمه‌شده خاص افزایش پیدا کرده است. یعنی از یک طرف زن‌های کمتری به‌مرور مشمول بیمه شده و از طرف دیگر تعداد اجرای‌شده‌ها بین زنان بیشتر شده است. مثلا بیمه‌شدگان یافته زن در سال ۹۳ حدود ۴۰۰ هزار نفر بوده و در سال ۹۷ تعداد آنها به ۲۵۷ هزار نفر رسیده است و زنان بی‌کارشده‌ای هستند که مشمول بیمه بی‌کاری هم نمی‌شوند. تعداد شاغلان آنها هم کاهش پیدا کرده و از حوزه اشتغال رسمی خارج شده‌اند. خود دسته‌هایی از بیمه‌شدگان خاص هم فارغ از زن و مرد کاهشی بوده است. اینها افرادی هستند که در پرداخت بیمه مشارکت دارند اما مشمول بیمه بی‌کاری نمی‌شوند و تعداد در کشورهای نوظهور و در حال توسعه کار می‌کنند. اقتصاد غیررسمی به مشاغل، درآمد و معیشت کمک می‌کند و در کشورهای با درآمد پایین و متوسط یک نقش اقتصادی اصلی را برعهده دارد. هرچند کارگران بخش اقتصاد غیررسمی اصلی و مشاغل رسمی از حمایت اصلی مانند پوشش تامین اجتماعی برخوردار نیستند. آنها همچنین از دسترسی به خدمات مراقبت بهداشتی بی‌نصیب هستند و درصورتی‌که به خاطر بیماری کار را متوقف کنند، درآمد جایگزین ندارند. کارگران غیررسمی در نواحی شهری در بخش‌های اقتصادی کار می‌کنند که نه‌فقط در معرض خطر بالای ابتلا به ویروس خواهند بود؛ بلکه مستقیما اشتغال و درآمد کارگران الزام است؛ بنابراین کمک‌های مالی و غیرمالی را می‌توان به صورت راهبردی برای تشویق شرکت‌ها به حفظ یا ایجاد مشاغل ارائه داد.

ترکیب اقدامات ملی و هدفمند باید شرایط ملی ازجمله ساختار اقتصاد، روندهای نابرابری موجود و نهادهای بازار کار را که به بهترین شکل ممکن سیاست‌ها را ارائه می‌دهند، در نظر بگیرد. کشورها باید منابعی را برای معرفی اقدامات محرک مالی مستقیم پیدا کنند تا در بحران از شرکت‌ها و درآمدها از طریق انسجام سیاستی و رویکرد کل دولتی حمایت کنند.

واکنش سیاستی سریع و بزرگی انجام شده است. همان‌طور که در سراسر جهان شاهد هستیم، دولت‌ها در حال اقداماتی بی‌سابقه در پاسخ به یک بحران بی‌سابقه هستند. اکثر اقتصادهای پیشرفته اقداماتی فوق‌العاده برای خنثی‌سازی افت موقت در درآمد و تقاضای کل، اطمینان از سطح کافی حمایت اجتماعی و تثبیت بازارهای اعتباری و مالی اعلام کرده‌اند. اقدامات سیاستی در بسیاری از موارد سریع بوده است؛ اما در برخی کشورها، این روند همچنان کند است.

همچنین سؤالاتی درباره اندازه بسته‌های حمایتی وجود دارد؛ زیرا در بعضی از کشورها به نظر می‌رسد این بسته‌ها برای پاسخ‌گویی به همه نیازها بسیار ناکافی هستند. با گسترش بحران در کشورهای کم‌درآمد و با درآمد متوسط، اقدامات مشابه (یا حتی بیشتر) ضروری خواهد بود. اقدامات فوری جبرانی برای بنگاه‌ها و کارگرانی که در اقتصاد غیررسمی فعالیت می‌کنند، لازم است. دولت‌های دارای تجارت آزاد، بازارهای سرمایه بین‌المللی دارای ثبات و نقدینگی بین‌المللی به تقویت آنها کمک می‌کنند. کمک‌های بشردوستانه و حمایت بین‌المللی برای واکنش به بحران‌های سلامت و بازار کار در کشورهای کم‌درآمد از طریق دسترسی به وام‌های ترجیحی، هدایا و بخشش بدهی و دسترسی فوری به تدارکات و تخصص مربوط به سلامت مهم خواهد بود؛ زیرا در این کشورها قضای مالی و ظرفیت‌ها بسیار محدود است.

سازمان بین‌المللی کار تاکید می‌کند آینده بسیار نامشخص است. چنین پیشرفت سریع و گسترده‌ای ما را از نظر ارزیابی بازار کار و اثرات اقتصادی و در پیش‌بینی طول و شدت شوک در وضعیتی بی‌سابقه قرار داده است. مشخصه اصلی جشم‌انداز فعلی، بی‌اطلاعی از شدت شوک فعلی به اقتصاد، مدت‌زمان شوک و تاثیرات بلندمدت بر مشاغل و بازار کار است. به‌همین‌دلیل رصد «ریل تایم» و به‌روزرسانی واکنش‌های سیاستی برای همه دولت‌ها بسیار مهم است.

کارگران در معرض خطر، کار غیررسمی و حمایت اجتماعی

	سهم اشتغال در بخش‌های در معرض خطر	نرخ اشتغال غیررسمی در بخش غیرکشاورزی	پوشش تامین اجتماعی	مرگ ناشی از کووید-۱۹ در هر ۱۰۰۰۰۰ نفر (۱۵ آوریل/درصد)
جهان	۳۷.۵	۵۰.۵	۴۵.۲	۰.۵
آفریقا	۲۶.۴	۷۱.۹	۱۷.۸	۰.۰
آمریکا	۴۲.۳	۳۶.۱	۶۷.۶	۰.۵
کشورهای عربی	۳۳.۲	۶۳.۹		۰.۱
آسیا و اقیانوس آرام	۳۷.۹	۵۹.۲	۳۸.۹	۰.۲
اروپا و آسیای مرکزی	۴۲.۱	۲۰.۹	۸۴.۱	۳.۲

بحران کرونا منجر به شکوفایی در ساعات کاری و اشتغال می‌شود

	کاهش ساعات کاری (درصد)	معادل تمام‌وقت (میلیون)	معادل تمام‌وقت (درصد تغییر)
جهان	۵.۳	۲۳۰	۱.۹۵
کم‌درآمد	۶.۷	۱۸	۱.۲
درآمد پایین‌تر از متوسط	۶.۷	۸۴	۰.۷
درآمد متوسط به بالا	۷.۰	۱۰۰	۰.۸۵
درآمد بالا	۶.۵	۳۶	۰.۳
آفریقا	۴.۹	۲۲	۱.۹
آمریکا	۶.۳	۲۹	۲.۴
کشورهای عربی	۸.۱	۶